

Državno gospodarstvo za leto 1883.

Skupne svote državnega proračuna za leto 1883. kažejo sledeče številke:

I. Potrebščina.

	gold.	več ali manj memo l. 1882	gold.
Najviši dvor	4,650.000	—	—
Cesarjeva kabinetna pisarna	70.515 +	280	280
Državni zbor	1,069.935 —	412.793	412.793
Državna sodnija	22.000	—	—
Ministerski svet	1,008.154 —	40.056	40.056
Skupne državne potrebščine	90,350.927 +	404.297	404.297
Ministerstvo notranjih zadev	18,105.292 +	574.527	574.527
„ za dež. brambo	8,707.312 —	284.388	284.388
„ za nauk in bogo- častje	18,136.145 +	353.260	353.260
„ za denarstvo	101,395.198 —	3,001.616	3,001.616
„ za trgovino	62,028.991 +	15,964.737	15,964.737
„ za poljedelstvo	11,632.327 +	119.919	119.919
„ za pravosodje	20,894.711 +	171.376	171.376
Najviši računski dvor	157.000 +	2.000	2.000
Pokojnine	15,168.000 +	421.500	421.500
Državni dolg	120,251.818 —	7,281.495	7,281.495
Uprava državnega dolga	920.540 +	28.790	28.790
Skupaj	491,881.215 +	6,160.264	6,160.264

II. Zaloga.

Ministerski svet	685.780	—	—
Ministerstvo za notr. zadeve	1,022.632 +	72.259	72.259
„ za dež. brambo	217.618 +	181.618	181.618
„ za nauk in bogo- častje	5,211.948 +	146.922	146.922
„ denarstvo	386,321.042 +	13,482.727	13,482.727
„ trgovino	41,963.510 +	2,143.000	2,143.000
„ poljedelstvo	10,771.121 +	168.595	168.595
„ pravosodje	656.486 —	13.204	13.204
Pokojnine	56.790 +	2.460	2.460
Podpore in založbe	262.213 +	88.500	88.500
Državni dolg	11,765.888 +	463.992	463.992
Oskrbovanje državnega dolga	12.700 +	—	—
Prodajna od neprimičnin	149.500 —	3.500	3.500
Povrnena zgradbena predplača	1,121.482 +	1,121.482	1,121.482
Dohodki iz skupnega imetja	—	5,488.155	5,488.155
Skupaj	460,218.810 +	12,063.017	12,063.017

Primanjkljej se kaže tedaj za 31.662.405 gold. V primeri z lanskim letom je potrebščina večja za 6.16 milijonov, zaloga večja za 12.062 milijonov in primanjkljej je manjši za 5.903 milijonov. — Te številke kažejo podobo državnega gospodarstva v velikih obrisih; da bi se pa prav mogle presoditi vse svote, morale bi se razložiti na drobno.

Živinoreja in živinozdravništvo naše.

(Konec.)

Ali je mogoče, po sklepu nižeavstrijskega deželnega zbora brez povikšanja dotičnih stroškov pomnožiti število diplomiranih deželnih živinozdravnikov, pokazala bo prihodnost in mi uže zdaj dvomimo, da bi to imelo kaj povoljnega vspeha.

Ako bi se namreč hotelo pomnožiti število živinozdravnikov, ne da bi se zvikšali stroški, tedaj bi se morale ali sedanje plače živinozdravnikov znižati in s prihranjenimi denarji plačevati novoustanovljeni, kar bi se težko dalo izpeljati, ali bi se pa morali novoname-

ščeni živinozdravniki zadovoljiti samo s tem, kar bi jim živinorejci plačevali za zdravniško pomoč, kedar jo zahtevajo. V zadnjem slučaju bi se težko oglasilo zadostno število prosilcev, in bi jim tudi deželna oblastnija ne smela lahko nakazati bivališča, kar se vendar vsikakor namerava.

Ako bi se živinozdravniki namestili gosto, bi jim zaslužek težko donášal toliko, da bi mogli primerno shajati; če bi se pa namestili menj gosto, bi se pa sedanja potreba po pomnoženju živinozdravniškega osobja ne odstranila.

Diplomiran živinozdravnik bo moral misliti na svoj obstanek, bodi-si, da ozdravlja uže sam za-se, bodi-si, da je uradno nameščen. Sedanja plača 600 gld. ne zadostuje c. kr. okrajnim živinozdravnikom za najsilnejše potrebščine, in napoteni so še na postranske zaslužke, katere tudi dobivajo v popotninah, vožninah itd., kedar izvršujejo službena naročila. Razun postavnih pristojbin pa jim zdravljenje po deželi daje prav malo dohodkov in vzrok temu je oddaljenost. Na oddaljene kraje kličejo živinozdravnika redko kdaj, namreč v največji sili. Živinorejcu, ki se dandanes bori za sam svoj obstanek, se tudi ne more za zlò jemati, ako skuša ogibati se, dokler moč, stroškov, kateri njegove moči presegajo. Samo za eno od okrajnega glavarstva do posestnika, ki biva na meji okraja, storjeno pot živinozdravnikovo mora danes plačati kmet 10 do 15 gold., svota, za katero se more imeti v glavnem mestu posvetovanje najbolj slovečega profesorja, in tako se ni čuditi, ako pogine marsikatero živinčce kot žrtva varčnosti. Živinozdravnike na kmetih napotiti na to, kar zaslužijo z zdravljenjem, pomeni tedaj toliko, kakor za naprej odpovedati se jim. Ako tedaj deželni zbor hoče pomnožiti število živinozdravnikov, moral bo žrtvovati tudi v to potrebni denar.

Ako se hoče, da služi živinozdravniško osobje tudi manj premožnemu živinorejcu, tedaj mora njihova pomoč biti primerna sredstvom kmetovim, in v sili mora biti urno tam, kjer ga potrebujejo. Ker pa nikakor ne bo mogoče, ustanoviti toliko c. kr. živinozdravniških služeb, da bi bila po ena na vsako ali vsako drugo štirjaško miljo, zato bo treba seči po manj dragem osobji, namreč po takem, katero stanuje blizu živinorejcev, katero je izučeno v najpotrebnejšem, in katero se more dobiti za cenó odškodnino; to osobje pa bi bilo ravno ono, katero si mali kmetovalec želi: zdravniški kovači.

Zdravniški kovač, toliko izučen, kakor zdravniški kovači c. k. armade po dokončanem dveletnem poduku, stanoval bi v vasi živinorejca ali prav blizu njega, držal bi se svojega rokodelstva, tedaj bi se nahajal zmiraj doma, peš bi prišel, kamor bi bil poklican, in bi tedaj ne bil drag. On bi vedel presoditi nevarnost in sam pomagal, v sili pa tudi mogel poklicati diplomiranega živinozdravnika; on bi, v bližini bivajoč, zmiraj poznal živino okolice, pa tudi njene bolezni, in mali kmetovalec obrnil bi se do njega veliko rajši, kakor pa do imenitnega gospoda z očali in v rokovicah, kakor hitro, se ve da, bi imel kovač potrebne vednosti.

Izpeljava postave o obrambi in zatiranju nalezljivih živinskih bolezni dandanes nikakor ni izgledna. Poznamo kraje, v katerih nastaja redno vrančni prisad pri prešičih, in samo po sebi je razumljivo, da tam, kjer se ta bolezen prikaže pri enem prešiči, poginejo vsi, kolikor jih ima posestnik tam. Pravijo, da se skoraj nič ne zgodi, da bi se zabranila ta nezgoda.

Ako prav tu in tam posamezni živinorejec podvzame poskušnjo razkuženja, vendar to popolnem opusté njegovi sosedje in večidel koj zopet denejo druge prešiče v okužene svinjake. Ker pa nepopolno razkuženje

nič ne pomaga ter se vsled tega kužna bolezen v enem ali dveh letih tudi tam zopet prikaže, kjer se je razkuževalo, nastala je vraža, da razkuževanje tako in tako ne pomaga nič in zato polagoma tudi vse razkuževanje popolnem opuščajo. Pravijo, da še o naznanilu do župana, katero zaukazuje §. 15. postave od 29. februarja l. 1880., ni celó več govorjenja. In pravijo, da župan ravno tako malo naznani kaj politični oblasti, ako kaj izvé o taki bolezni.

Zdravniški kovač vasi, iz stare šole, pravijo, da se ne zmeni za nič, in tako tudi okrajni živinozdravnik, oddaljen svoje tri milje, nič ne izvé in tako tudi njegova redna poročila do deželne oblasti ne omenjajo ničesar. Nasledek tega pa je, da se, kakor omenjeno, kuga vsako leto ponavlja in vrednosti vničuje, katere so v skupni svoti grozovite. Ako bi nam gledé opuščenih naznanil pri županih kdo hotel kazati na omenjeno postavo in na kazenske nasledke (§. 44 žuga z denarno kaznijo do 300 gold. ali z zaporom do dveh mesecev), morali bi ga zavriniti, da ima na kmetih dandanes še „botrinja“ odločilni in merodajni vpliv, večidel pa se pogreša še tudi razum, da bi bilo mogoče, v kolikor zadeva župane, izvršitev te postave pričakovati.

Nimamo namena, žaliti koga, toda tudi sami sebe nočemo vedoma slepiti. Okrajni živinozdravnik, kateri ima štiri ure hoda na izhodno stran svojega bivališča ogledat smrkovega konja ali se vdeležiti raztelesenja, ne more ob enem zaukazati v kraji, štiri ure oddaljenem na zahodni strani razkuženje, podučevati, kako se ima izvršiti, ter nadzorovati ali skrbeti, da se reči, katere se imajo vničiti, pokončajo pred njegovimi očmi. — Da bi tako ravnal, kakor se v teoriji misli, treba mu je osobja, katero mu pomaga, katero je pa tudi primerno izučeno in izurjeno v tej stroki in tudi prevzame en del odgovornosti.

Kakor se opazuje v vseh delih upravnega službovanja gotovo, po skušnji uvedeno razvrstenje, tako je tega tudi treba gledé osobja za živinozdravniški posel. Iz teh razlogov držimo se misli, da bi se s primernim pomnoženjem števila zdravniških kovačev po deželi zaželeni namen veliko prej dosegel, kakor bi pa bilo to mogoče s pomnoženjem števila okrajnih živinozdravnikov.

Mi temu nimamo dostavljati družega, kakor to, da se z ozirom na naše razmere in na velikoletne skušnje s temi načeli popolnem vjemamo, in le želimo, da bi se naša ljubljanska podkovska šola — zdaj celó zapuščena — prav kmalu zopet prestrojila po onih načelih, katera so vtemeljena v predstoječi razpravi, in katera se strinjajo po vsem z onimi načeli, katera so podlaga osnovi za šolo, izdelana po bogatih in dobro vtrjenih skušnjah pokojnega dr. Jan. Bleiweisa.

Gospodarske novice.

■ Kmetijska in mlekarška šola na Koroškem.

Dr. E. vitez Edelman, predsednik kmetijske družbe koroške, naznanil je v zadnji seji glavnega odbora one družbe, da hoče njegov sin Franc uže to spomlad svoja posestva „Pihlern“ in „Marienhof“ pri Celovcu osnovati za izgledna gospodarstva s podučevanjem v kmetijstvu in mlekarstvu. — Morebiti se s to naredbo vendar tudi za kranjsko deželo pokaže pot, da dospemo tudi uže enkrat do dolgo pričakovane kmetijske šole.

Voli velikáni.

Dne 17. decembra preteklega leta je bilo kupljenih v Dunajskem Novem mestu dva para volov. En par

tehtal je žive vage 2470 kil ali nad 44 starih centov in je veljal 1130 gld., drugi par tehtal je 2050 kil ali nad 36 $\frac{1}{2}$ centa in je veljal 912 gold. — Voli bili so po 6 $\frac{1}{2}$ let stari in so se pitali 13 mesecev, večidel z rezanco in ječmenom pa suho krmo. Prodala sta jih dva mala ogerska kmetovalca, kupil pa jih je na dunajskem živinskem trgu dobro znani Schwarz.

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

(Dalje.)

XV. Tomišeljski kanal.

Ta 2530 metrov dolgi jarek ima enake lastnosti, kakor poprej popisani grabni.

Spodnja zemlja pa leži žalibog kacic 900 metrov na dolgo tako globoko, da je ni mogoče doseči. Vendar se bode vse to zemljišče izsušilo, ko bode najviša voda Ljublanice znižana.

XVI. Čurnov kanal

Ta kanal je prav za prav neko nadaljevanje Iške in imel bi se tudi po njej imenovati. Obvirje Iške se razprostira daleč proti jugu med Krimom in Mokriško goro; od tam pridejo velike mase najviše vode, manjše vode pa popolnem zginejo v nasipnini, ki je nakopičena med Igom in Tomišljem, in se potem skoraj gotovo zopet pokažejo na dan v močvirskih jarkih, ki ležé proti severu, posebno v Zidarjevem Grabnu, v Ložici in v Farjevcu.

Tudi dobiva skoraj gotovo vir Ižice pri Studencu svojo vodo iz obvirja Iške.

Pri taci razmerah tedaj ni misliti, da bi se določila množina najplitvejše in največe vode.

Istina pa je, da je ob času plitve vode v Iški struga Čurnovega kanala pod mostom, ležečim na cesti od sv. Ivana do Bresta, popolnem suha, med tem, ko po hudem deževanju profil tega kanala najviše vode ne more obdržati, tako, da se voda razlije čez sosednje močvirje.

Pri tolikanj nejasnih razmerah odtoka ne morem misliti, da bi predlagano izkopanje, oziroma poglobljenje kanalov struge, bilo kaj definitivnega, kajti vedno je še dvomljivo, bode li novi, sicer mnogo večji profil kanala in njegov povikšani pad zamogel najvišo vodo dalje speljati. Sploh bi pa bilo za ta najskrajnejši slučaj vedno še mogoče, povekšati odtočni profil.

V priloženem podolžnem profilu je narisano poglobljenje kanala do nad poprej omenjenega mosta, kjer je ob enem tudi meja močvirskega okraja; vendar se mora še naprej gor kopati, na kar sem se tudi v proračunu stroškov oziral. Sedanjih mostov pa nisem v poštev jemal.

Prvi omenjeni most ima zidane opore in je na vrhu lesen; zraven je treba omeniti, da spušča njegov profil premalo vode naprej, ker je preozek in zato najviša voda Iške stopi na obeh stranéh čez cesto.

Drugi, zidani in obokani most je pa uže poškodovan in ravno tako preozek za odpeljavo najviše vode.

Tretji most stoji samo na neki poljski poti, četrti pa na cesti v Črno vas. Zadnji ima zidane opore in je dovelj širok za odtok.

Ker mi je gospod predsednik sl. odbora za obdelovanje močvirja izrekel željo, da bi pri priliki družega merjenja pregledal tudi Iško, in sicer z namenom, ko bi morebiti mogoče bilo, tudi tukaj s primernimi stav-